

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

II. De ijs, à quibus & in quos compromitti potest.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

quod unius aut alterius sententiâ comprobatur, ex mente Philosophi *Lib. 3. Politic. cap. 7. & 11.* Baldi *in l. 1. ff. de Senator. Menochii Lib. 2. præsumpt. 71. à n. 1.* Navarri *Manual. cap. 27. n. 286.* & aliorum. Deinde; quia compromissum imitatur naturâ transactionis: à qua, ut litis finis sit, cujusvis injustitiæ & apparentis læsionis etiam enormis prætextu non receditur, *l. In Summa 65. §. 1. ff. de Condiç. indeb. & l. Lucius 78. §. fin. ff. ad SC. Trebell. per tradita Tit. 36. n. 11.* & tradenda *infra n. 51.* Demum; quia, sicut Molinæus, sic & communis *§. cit. intellectus*, in eoque fundata inter Arbitros & Arbitratores differentia Naturalis Juris principiis plenè conformatur, si, ut fere solet, limitationibus *n. 50.* referendis temperetur.

ARTICULUS II.

De iis, à quibus & in quos compromitti potest.

SUMMARIUM.

24. Compromittere nemo debet invitatus.
25. Possunt, qui res suas administrant, & Jure non prohibentur.
26. Prohibetur autem Servus, Pupillus & similes.
27. Excommunicatus vitandus.
28. Cujus tamen Arbitrium valet.
29. Religiosus sine consensu superioris.
20. Fœmina, qua tamen Arbitratrix esse possunt.
21. Laicus in causa Spirituali.
22. Nisi ex delegatione Apostolica.
23. Vel cum clerico, si Episcopus constituat.

24. Ab Arbitramento eius remissionem.
25. Et ad id admittentium verior opinio.
26. Compromittere nemo potest in se ipsum.
27. Et in judicem proprium de Juri Civili.
28. Secus de Canonico.
29. In eadem causa arbitri plures & in pari numero esse possunt.

Compromittere in Arbitros nemo cogitur, *l. Diem 27. §. 2. ff. de Recept. arbitri. nisi lis esset valde intricata*, quæ à judice sine scandalo aliòve publico incommodo non posset expediri; vel alicubi Statutò cautum vel consuetudine receptum esset, ut certè v.g. inter Conlangineos orta controversiæ compromissò definiatur, *Staccia Lib. 2. de Judic. cap. 2. §. 1. & Hunnius Encyclopæd. p. 2. Tit. 4. cap. 3. n. 8.*

In eos autem compromittere regulariter possunt omnes, qui rerum suarum liberam habent administrationem; ut de iis disponere etiam alienandò possint, sicut colligitur ex *l. Non solum 4. C. de Præd. minor.* & argumentò à contrario ductò ex *c. Cùm tempore 5.* ubi Prælatò exempto super privilegio Exemptionis, quòd huic sine consensu Papæ renuntiare nequeat, compromittendi facultatem competere, negatur. Ratio est; quia, sicut transactio, sic etiam compromissum via est ad alienationem: ob eamque causam, cui alienatio non conceditur, sicut transigere, sic etiam in arbitros compromittere non licet; nisi ita, ut res, de qua controversia est, apud eum permaneat, *Panorm. inc. cit. n. 4. & Molina Tract. 5. de J. & J. disp. 40. n. 6.*

Quare compromittere in Arbitros, acqueunt Servus, *l. Non distinguunt 70. §. 1. ff.*

§. 8. Furiosus & Prodigus, *l. Diem 27.*
 §. 5. Pupillus sine autoritate tutoris,
 §. *cit.* Minor curatorem habens super
 rebus immobilibus & his æquiparatis,
 sine ejus autoritate & judicis decreto,
 Zoesius *in ff. de Recept. arbitri n. 6.* Tu-
 tores & Curatores super rebus, quas sine
 solennitatibus nequeunt alienare, Gonza-
 lez *in c. Cum tempore cit. n. 10.* Procurator
 sine mandato speciali, ut ex *c. Pertus 9.*
 cum Panormit. *ibi n. 2.* defumit Maranta
de Ord. Judic. p. 4. dist. 14. n. 4. Præ-
 latus super rebus Ecclesiæ suæ immobili-
 bus & mobilibus pretiosis sine causa &
 forma ad alienationem requisitis, *cit.* Pan-
 normit. *n. 3.* Religiosus, etiam admi-
 nistrationem habens, sine licentia Præla-
 ti vel alterius Superioris sui Regularis,
 Hostiens. *in Summa hinc n. 7.* Clericus in-
 ferior v.g. Parochus aut alius beneficiatus,
 sine consensu Episcopi in præjudicium
 suæ Ecclesiæ vel beneficii, textus & Glossa
in c. Peruenit. 3. Vasallus super Feudo in
 Arbitratorem, Feud. *Lib. 2. Tit. 34. §. Si*
autem: & in Arbitrum etiam, si de illo
 in alium transferendo agatur; cum enim
 hoc præjudicet domino directo, sine
 istius consensu ita compromitti posse,
 merito negant Curtius *de Feud. p. 4. à 9.*
 §. & Clarus §. *Feudum q. 38.* et si aliis in
 Arbitrum compromittere clarè permit-
 tatur §. *cit.*

16. Arbitrium quoque in se recipere
 nemo cogitur, *l. Labeo 3. §. 1. ff. & pol-*
sunt omnes, cujuscunque dignitatis &
æstimationis, l. cit. §. fin. & l. fin. C. de
Recept. arbitri. nisi Jure prohibiti reperi-
antur. arg. l. Cum Prator. 12. pr. ff. de
Judicis.

Prohibentur autem primò, Servus,
 sive solus sive cum aliis, *l. Padius 7. pr.*
 & §. 1. Pupillus, Furiosus, saltem dilu-
 tida intervalla non habens, Surdus &
 Mutus, *l. Sed si 9. §. 1. Minor vi-*

ginti annis, *l. Cum lege 41. ff. Ru-*
bric. cit.

Secundò, Excommunicatus censurâ
 majore, utpote exclusus à Fidelium com-
 munionem, *c. Si quem 59. de Sent. excom.*
 ut, sicut judicialis sententia, sic etiam ar-
 bitrium ab eo prolatum invalidum sit,
 arg. *c. Ad probandum 24. de Sent. & reju-*
dic. cum hoc ad judicii normam sit reda-
ctum, l. 1. ff. Rubr. cit. Hoc tamen possè
 editâ in Concil. Constantiensis *Extravag.*
Ad evitanda, de excommunicato solum
 vitando & arbitro propriè dicto: non e-
 tiam de arbitratore intelligendum, adver-
 tunt Ugolinus *de Censur. Tab. 12. cap. 11.*
 §. 6. n. 2. & Palao *Tract. 29. dist. 2. p. 14.*
 §. 2. n. 3. quòd hoc nullò Jure sit irritatû:
 & qui id profert, judicii formam non ob-
 servet. Ita *cit.* & laudati ab ipsis alii
 DD. Quorum, sicut de Arbitratore ex-
 pedita, sic de arbitro difficilis doctrina
 est, si non Juris duntaxat, sive Neces-
 sarium, sed Compromissarium quoque Ar-
 bitrum comprehendat; cum, licet susce-
 ptio compromissi & laudum sive Arbitrii
 prolatio perinde fere, ut actio, procura-
 tio, testificatio in judicio excommunica-
 tis vitandis interdicta: Arbitrium tamen
 & cætera ab eo, perinde ut ab actorè,
 procuratore & teste eâ censurâ ligatis
 in judicio acta Jure irritata non sint: at-
 que insuper Arbitrium sive Laudum, licet
 Ordine Judicariò servatò proferatur,
 sententia tamen judicialis non sit; neque,
 sicut ad istî⁹ in judice, sic ad arbitrii valorè
 in arbitro exigatur jurisdictio, ob cujus
 solius defectum ab excommunicato vi-
 tando lata sententia & cætera acta judi-
 cialia irrita sunt, *c. Ad probandum cit.*
 Quare, sicut Arbitramentum & cætera
 Arbitratoris, sic etiam Arbitrium sive
 laudum & cætera Arbitrii compromissa-
 rii, censurâ illâ irretiti & vitandi acta Ju-
 re valida sunt, quantumvis arbitrium sus-
 cipere

P P P P

scipere

- scipere Jure ipsi non sit permiffum, Suarez *Disp. 16. de Censura s. 1. n. 6. in fine.*
19. Tertiò, Religiofus, *Speculat. de Arbitr. §. fin. n. 29.* quia, ut dictum, arbitrium redactum est ad normam judicii, quod ab illo suscipi nequit, *can. De presentium 16. q. 1. nisi accedat consensus superioris, Glossa in can. cit.* Istò autem accedente Arbitri, & multò magis Arbitratoris, sine figura Judicii & amicablem negotium componentis, munus obire non prohibetur, *cit. Molina disp. 39. n. 5.*
20. Quartò, Fœminæ, *l. fin. C. de Recept. arbitr. cum enim ab omnibus officiis civilibus & publicis remotæ sint; ut nec judices esse possint, l. Cum Prator cit. §. 2. nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratrices existere, l. Fœmina 2. ff. de R. J. merito etiam propriè dictum arbitrium, quod ad judicii normam redactum est, eis est interdictum, l. fin. cit.* Nisi alicubi ex consuetudine vel privilegio fœminæ præcellentes, *vg. Regum aut Ducum uxores non solum dignitatem obtineant, sed etiam jurisdictionem aliquam participant à maritis, vel ad ipsas hæreditario jure pertineat Regnû, Ducatus vel Comitatus; in hujusmodi enim fœminas, cum judicare valeant, compromitti posse, disertè traditur c. Dilecti 4. & ibi monent DD.*
- Dixi etiam, *Arbitrium propriè dictum;* quia, etsi hoc dicere fœminæ regulariter nequeant, in contractu tamen vel alio actu extrajudiciali, tanquam Arbitratrices, negotium seu controversiam amicablem componere, eas non prohiberi, cum Panormit. *in c. cit. n. 2. & Molina disp. cit. n. 4. notat Laiman in c. cit. n. 2.*
21. Quintò, Laicus in causa Spirituali, *c. contingit 8. ubi relatus Innocentius III.*

Generaliter, inquit, prohibemus, ne super rebus spiritualibus compromittatur in laicum: & rationem reddidit; quia non debet, ut laicus in talibus arbitretur; cum Ecclesiastica & maxime spiritualia negotia Ecclesiastico judicio sint reservata, c. Decernimus 2. de Judicis & c. Si judex 12. ibi, Quia de re Ecclesiastica & Spiritualis est, de Sent. excom. in 6. Felinus c. Decernimus cit. n. 8. Steph. Gratianus Discept. cap. 379. à n. 1. & Maranta cit. p. 4. disp. 13. n. 11.

Exciipiuntur tamen imprimis metè Civiles & temporales causæ Ecclesiarum & clericorum, *c. contingit cit.* ex cujus textu, in laicum compromitti prohibetur. In causis spiritualibus, à contrario arguitur, in eum in Temporalibus compromitti non prohiberi; quia unò ex oppositum specialiter prohibito alterum permiffum censetur, *arg. l. Si inter 15. ff. de Except. rei judic. cit. Panormit. n. 8. Molina n. 11. & Haunold. Tom. 5. de J. & J. Tract. 1. n. 196.* Deinde, nisi privilegio Apostolico sit munitus; cum enim laici à Papa in ejusmodi causis judices constitui valeant, ut nemo facillè inficias ibit, non est, cur non etiam, eò concedente, arbitrium dicere queant. Et demum casus, quò consentiente Episcopo super re spirituali compromittitur in clericum & laicum simul, *c. Per tuas 9. ubi arbitrium à laico simul cum clerico in spirituali causa prolatum, sustinetur.*

Neque obstat; quòd ejusmodi causam clericò & laico simul delegare Episcopus non possit; quia arbitrium, cum Judicialiæ cognitionis & sententiæ definitivæ speciem referat, propriè tamen judicium & sententia non est; cum non sit actus jurisdictionis; ut proinde mirum non sit, quòd laicus quantumvis in spirituali causa, nisi Apostolica auctoritate, judex esse, non possit, in ea tamen cum

Prælati

Prelati Papâ inferioris consensu arbitri esse permittatur, Barbosa in *Selectis c. cit. n. 3.* & ibi Gonzalez n. 6.

24. Non leve & in praxi utile dubium hoc loco movetur, an in causis spiritualibus laicus, sicut Arbitri, sic etiam Arbitrator esse prohibeatur. Affirmat Panormit. in *c. Contingit cit. n. 1.* partim propter textum *c. cit.* inter Arbitrum & Arbitratorem non distinguentem: & *c. Decernimus cit.* ab Ecclesiasticorum negotiorum, cujusmodi spirituales causae vel maximè sunt, tractatione ipsum generaliter removeantem: partim verò; quòd super spiritualibus nequeat transigi, *c. Super eo 7. de Transact.* arbitramentum autem quaedam transactio sit, Glossa in *Novell. 86. cap. 3. V. Conventum.*

25. At melius cum Jafone in *l. Quoties 3. C. de Judic. n. 19.* Speculat. de *Arbitr. §. 3. n. 2.* Covarruvia de *spons. p. 2. cap. 8. §. 12. n. 2.* & aliis in *c. Contingit cit.* laicum in ejusmodi causis Arbitratorem esse prohiberi, negant Barbosa in *Selectis c. cit. n. 13.* & Fagnanus in *c. cit. n. 20.* Ratio est; quia ex una, laici spiritualia tractare prohibentur, non quomodocunque & per modum ministerii suum de iis iudicium proferendò; cum in causis spiritualibus procuratores, *c. 1. pr. de Procurat. in 6.* assessores & consilarii esse queant, ut in *c. Decernimus cit.* notant Decius n. 17. Ripa n. 51. & ipsemet Panormit. n. 13. sed solummodo per viam jurisdictionis sive cognitionis Judiciaræ & autoritativæ definitionis, ut cum eodem Ripa n. 49. & Decio à n. 1. advertit Beronius in *c. Contingit cit. n. 4.* Ex altera verò parte, Arbitrator non per viam jurisdictionis, publicæ cognitionis & autoritativæ definitionis: sed per modum ministerii sive mediationis & cognitionis merè privatæ, suum de illis arbitramentum sive iudicium proferendò, procedit: & pro-

pterea ejus arbitramentum nec sententia, nec quasi sententia est, sed amicabile tantum inter partes intercessio, controversiæque compositio & ministeriale implementum compromissi.

Neque contrarium evincunt allatî textus. Prior; quia, eum de solo arbitro exaudiendum, satis innuit, quâ nititur, ratio indecentiæ relucens in arbitro, spirituales causam autoritative & per modum publicæ & Judiciaræ cognitionis tractantè: & cessantis in Arbitratore, à partibus assumptò; ut tanquam minister & mediator spirituales causam æstimet, & quod sibi æquum videtur, proferendò amicabiliter componat. Posterior; quia eò de tractatione, quæ per Judiciariam cognitionem & publicam atque autoritativam definitionem exercetur, sermonem esse, colligitur ex verbis textûs & Rubricæ, sub qua iste collocatur.

Non magis urget ratio; quia, ut taceam, quòd, si aliquid probaret, in spirituali causa etiam in personam Ecclesiasticam compromitti non posse evinceret; ut, inquam, de hoc nihil dicam, super spiritualibus non omnis & ea præcipuè transactio prohibetur, quæ sit, aliquò datò, retentò, promissò, vel remissò, & propterea continet labem Simonix, *c. Super cit.* quæ in arbitramento & amicabili compositione cessant, Fagnanus *l. cit. num. 31.*

Sextò demum, quilibet in propria causa; hoc ipsò enim, quòd sibi imperare, etiam sententiam & jus sibi dicere nemo potest, per text. & Gloss. in *l. Si de re sua §. 1. ff. Recept. arbitr.* Unde

Dubium & controversia nascitur, an compromitti valeat in iudicem proprium. Quod Jure Civili negari. *l. Sed si p. §. 1. ff. de Recept. arbitr.* quâ iudex arbitrium recipere eius rei, de qua iudex est, vel in se compromitti iubere lege Juliâ Judiciarâ

28. ciariâ dicitur prohiberi: Canonico contra disertè permitti videtur iudici, tam Ordinario quàm Delegato, *c. Cum tempore* §. *c. Ex parte* 10. & *c. Cum à nobis* 13. quorum textuum prioribus duobus in Coloniensem & Magdeburgensem Archiepiscopos: postremò in Legatum à latere, provinciarum suarum iudices Ordinarios, & *c. cum olim* 7. ubi iudices Delegatos in causa per delegationem ipsis commissa fuit compromissum. Quæ Jura ad correctionem evitandam Engel *ad hanc Rubric. n. 8.* cum Glossa in *l. cit.* ita conciliat, ut relatos, & si qui alii adducuntur, textus Canonicos de Arbitratore, non propriè dicto Arbitro asserat accipiendos. Alii, quos secutus est Valensis *ad hanc Rubric. §. 3. n. 5.* sicut §. 2. *cit.* sic etiam *cc. cit.* plerisque (si non omnibus, ut vult Gonzalez in *c. Non sine* 2. *n. 18.*) de verò Arbitro sermonem esse volunt. Ne autem adversentur §. *cit.* istò non aliud præcipi ajunt, quàm ne iudex se offerat, aut jubeat in se compromitti; quia hoc jubendò partes cogeret ad standum suò arbitriò; cum ab arbitri compromissarii sententiâ ferè nequeat appellari.

Mihi Jus Imperiale §. *cit.* apertè duos casus continere: & sicut partes, ut in se compromittant, invitas jubendò cogere, sic ab ipsis sponte delatum arbitrium recipere iudex prohiberi; ac proin SS. Canones, compromissa in suum, tam Ordinarium quàm Delegatum, iudicem facta, *cc. cit.* clarè approbantes, hac in re à *ll.* divertere videntur, quod cum Ant. Blanc. *de Compromiss. q. 2. n. 47.* docet Petr. Barbosa in *l. 1. ff. de Judic. art. 1. n. 244.* & agnoscit Haunold. *cit. Tract. 1. n. 194.*

29. Ex iis autem, in quos compromissa Jure probata sunt, Arbitri esse in una eademque causa possunt unus vel plures: & licet esse possint numerò pares, *c. Per-*

venit. 3. & c. Immutat 12. consultis tam men est, ut impari numero assumantur v. g. unus, tres, quinque, & majoris partis iudiciò stetur; ne, si assumantur pares, ipsis propter naturalem ad contradicendum hominum propensionem sibi mutuo & pari utrinque numerò dissentientibus, arbitrium impediatur, *c. 1. junctâ Glossa V. Unus & l. Item si unus* 17. §. 6. *ff. de.*

ARTICULUS III.

De Causis, admittentibus Compromissum.

SUMMARIUM.

30. Compromitti regulariter potest in omni causa.
31. Excipiuntur Matrimoniales,
32. Liberales,
33. Et Criminales, vniuersam publicam spectantes.
34. Exemptionis causa sine consensu Papa:
35. Sententia post transitum in rem iudicatam,
36. Et alia, in quibus locus non est Transactioni.

Sicut compromittere cuiilibet & in quemlibet, Jure non prohibetur, sic in qualibet causa, eòdem non exceptâ, generaliter licet, Hostiensis in Summa n. 5.

Jure autè excipiuntur Primò, causæ Matrimoniales, *c. Causa* 9. *de In integ. Restit.* quando agitur de conjugii valore vel nullitate; propter earum gravitatem & maximum periculum animæ atque irreuerentiæ inferendæ Sacramento, Pernormit. in *c. cit. n. 4.* propter quod in ejusmo-